

REFERENCES

1. Jamolxonov, H. (2010). Modern Uzbek literary language. Tashkent.
2. Mengliyev, B., & Xoliyorov, O. (2008). Universal guide to the Uzbek language. T.
3. Shukurov, O., & Boymatov, B. (2009). Dictionary of synonyms of the Uzbek language. T.
4. Rahmatullayev, Sh. (2006). Modern literary Uzbek language. T.
5. Yusupova, S. A. (2023). Borrowed words and neologisms in the Uzbek language.
6. Safarova, Z. G. (2023). The specific features of inclusive education in Uzbekistan.
7. Мухташамова, П. (2022). Linguoculturological features of phraseological units of the English and Uzbek language. Переводоведение: проблемы, решения и перспективы, 351-353.
8. Zahitovna, M. P. (2022). Lingocultural problems of translation phraseological unit in English and Uzbek languages. Science and Education, 3(6), 1493-1495.
9. Sultanova D.S. (2024). The Social Impact of Education, 108

YOSHLARNING IJTIMOIIY MOSLASHUVI VA MA'NAVIY TARBIYASI

Toshpo'latov Abdulaziz Quvondiq o'g'li

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

Pedagogika fakulteti

Pedagogika va psixologiya yo'nalishi

4-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada yoshlarning ijtimoiy moslashuvi va ma'naviy tarbiyasi masalalari ko'rib chiqiladi. Yoshlar jamiyatning faol a'zolari sifatida, o'z o'rnini topish va ijtimoiy hayotga moslashish jarayonida turli qiyinchiliklarga duch kelishadi. Maqolada ma'naviy tarbiya va ijtimoiy moslashuvning ahamiyati, shuningdek, bu jarayonlarni yengillashtirish uchun zarur bo'lgan usullar va strategiyalar tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: yoshlar, ijtimoiy moslashuv, ma'naviy tarbiya, jamiyat, qiyinchiliklar, strategiyalar.

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы социальной адаптации и духовного воспитания молодежи. Будучи активными членами общества, молодые люди сталкиваются с различными трудностями в процессе поиска своего места и адаптации к общественной жизни. В статье анализируется важность духовного воспитания и социальной адаптации, а также методы и стратегии, необходимые для облегчения этих процессов.

Ключевые слова: Молодежь, Социальная адаптация, Духовное образование, Общество, Вызовы, Стратегии.

Abstract: This article examines the issues of social adaptation and spiritual education of young people. As active members of society, young people face various difficulties in the process of finding their place and adapting to social life. The article analyzes the importance of spiritual education and social adaptation, as well as the methods and strategies necessary to facilitate these processes.

Key words: Youth, Social adaptation, Spiritual education, Society, Challenges, Strategies

Yoshlarning ijtimoiy moslashuvi va ma'naviy tarbiyasi jamiyatning barqaror rivojlanishi va kelajagi uchun muhim ahamiyatga ega. Bu ikki jarayon bir-biri bilan chambarchas bog'liq bo'lib, yosh avlodning barkamol shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiladi.

Yoshlardagi faqat tashqi ko'rinish estetik madaniyatning yaxshi bo'lishiga olib kelmasligi, balki ulardan axloqan pokiza, ma'naviy dunyosi boy, saxovatli, iymonli, muomala madaniyati yuksak bo'lishi kabi umuminsoniy axloqiy qadriyatlar talab etila boshlandi. Mustaqillikning dastlabki kunlaridan boshlab ma'naviy sohalarda ham islohotlar olib borish zaruriyati nazarda tutildi. “Biz uchun, - degan edi O'zbekiston Respublikasi birinchi Prezidenti I.A.Karimov, “...ma'naviy, tarixiy va madaniy qadriyatlar, aholining ma'naviy, axloqiy holati, yosh avlodni tarbiyalash eng asosiy ustuvor vazifa bo'lishi lozim”. Binobarin sog'lom avlod tarbiyasi faqat jismoniy jihatdan chiniqqan, kamol topgan yoshlarnigina emas, shuningdek, sharqona axloq – o'dob va umumbashariy ma'naviy qadriyatlar asosida tarbiya topgan insonni ham ko'zda tutmog'i lozim.

Ijtimoiy moslashuv deganda, yoshlarning jamiyat talablari va normalariga muvofiqlashuvi, ijtimoiy rollarni o'zlashtirishi, ijtimoiy munosabatlarga kirisha olishi tushuniladi. Bu jarayon davomida yoshlar o'z huquq va burchlarini anglaydi, jamiyatda o'z o'rnini topadi, mustaqil hayotga tayyorlanadi.

Ma'naviy tarbiya esa, yoshlarda yuksak axloqiy fazilatlar, vatanparvarlik, insonparvarlik, mehnatsevarlik, adolatparvarlik, halollik kabi qadriyatlarni shakllantirishga qaratilgan. Ma'naviy tarbiya yoshlarning dunyoqarashini kengaytiradi, ularga hayotning mazmunini anglashga yordam beradi, ijtimoiy faollikka undaydi.

Har bir bola yashaydigan ijtimoiy muhit bir emas, balki bir necha qavatdan iborat. Eng yaqin va birinchi qavat oilaviy muhitdir. Oilaga qaraganda kengroq qavatni bolaning qarindoshlari tashkil etadi. Va nihoyat, eng keng qavat ijtimoiy muhit hisoblanadi [2].

Yoshlarning ijtimoiy moslashuvi va ma'naviy tarbiyasiga ta'sir etuvchi omillar:

* **Oila:** Oila – yosh avlod tarbiyasining birlamchi markazi. Ota-onalarning munosabati, oiladagi muhit bolaning shaxs sifatida shakllanishiga katta ta'sir ko'rsatadi.

* **Ta'lim muassasalari:** Maktabgacha ta'lim muassasalaridan boshlab oliy ta'limgacha bo'lgan davrda yoshlar bilim olish bilan birga, ijtimoiy va ma'naviy jihatdan ham rivojlanadi.

* **Tengdoshlar:** Tengdoshlar guruhi yoshlarning xulq-atvoriga, qiziqishlariga, dunyoqarashiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

* **Ommaviy axborot vositalari:** Televideniye, radio, internet, ijtimoiy tarmoqlar yoshlarning axborot olish, fikrlash tarziga ta'sir qiladi.

* **Ijtimoiy muhit:** Yoshlar yashayotgan ijtimoiy muhit, jamiyatdagi qadriyatlar, an'analar ularning shakllanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Yoshlarning ijtimoiy moslashuvi va ma'naviy tarbiyasini samarali tashkil etish yo'llari:

* Yoshlarga sifatli ta'lim berish, ularning qobiliyat va iste'dodlarini rivojlantirish.

* Yoshlarni sport, madaniyat, san'atga jalb etish, ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish.

* Yoshlar o'rtasida vatanparvarlik, milliy g'urur, umuminsoniy qadriyatlarni targ'ib qilish.

* Yoshlarda kitobxonlikni rivojlantirish, axborot madaniyatini shakllantirish.

* Yoshlarga ijtimoiy himoya va ko'mak berish, ularni ish bilan ta'minlashga ko'maklashish.

* Oila, maktab va jamoatchilik o'rtasida hamkorlikni mustahkamlash.

Muammolarni hal qilishda klaster yaratish.

- Nima uchun muammolarni hal qila bilish kerak?

- Vazifalar haqida nimalarni bilasiz? (U qanday qismlardan iborat?)

- Uni doskaga yopishtiring. (Klaster yaratish)
- Ishingizda qaysi qismlar eng qiyinligini tanlang?
- Qaysi qiyinchilikni qayd etganingizni eslaysizmi? Bu bizga sinfda kerak bo‘ladi.
- Eng qiyinchilik qayerda?
- Xo‘sh, nimaga e’tibor berishimiz kerak? [3].

Tanqidiy fikrlash texnologiyasidan foydalangan holda ham stressli vaziyatlarni, muammolarni hal qilishda klaster yaratish muhim ahamiyatga ega. Har bir qiyin vaziyatga tanqidiy yondashilganda, muammolarni kamaytirishi, stressli vaziyatlardan olib chiqishi kuzatilgan. Demak, biz o‘zimizdan tortib, muammoli vaziyatlarimizga ham tanqidiy fikrlash orqali taqqoslab borsak, yuksalish, muammolardan halos bo‘lishga zamin yaratadi.

Yoshlarning ijtimoiy moslashuvi va ma'naviy tarbiyasi – uzluksiz jarayon bo‘lib, u jamiyatning barcha a'zolarining sa'y-harakatlarini talab etadi. Faqatgina birgalikdagi ishlar orqali biz barkamol avlodni tarbiyalashimiz mumkin.

Yoshlar jamiyatning kelajagini belgilovchi muhim qatlamdir. Ularning ijtimoiy moslashuvi va ma'naviy tarbiyasi nafaqat shaxsiy rivojlanishlari, balki butun jamiyatning farovonligi uchun ham muhimdir. Bugungi kunda yoshlar ko‘plab ijtimoiy muammolar bilan yuzma-yuz kelmoqdalar, shuning uchun ularning ma'naviy tarbiyasi va ijtimoiy moslashuvini ta'minlash zarurati ortib bormoqda.

Yoshlarning ijtimoiy moslashuvi ko‘plab omillarga bog‘liq. Oila, ta'lim muassasalari, do‘stlar va jamiyatning boshqa a'zolari bu jarayonda muhim rol o‘ynaydi. Ma'naviy tarbiya esa, yoshlarni axloqiy qadriyatlar, an'analar va madaniyat bilan tanishtirish orqali amalga oshiriladi. Ushbu jarayonlar bir-birini to‘ldiradi va yoshlarning shaxs sifatida rivojlanishiga yordam beradi.

Yoshlarning ijtimoiy moslashuvi jarayonida ko‘plab qiyinchiliklar mavjud. Bunga stress, depressiya, o‘z-o‘zini anglashdagi muammolar kiradi. Ma'naviy tarbiyaning o‘ziga xos usullari, masalan, etika darslari, madaniy tadbirlar va o‘zaro muloqot, yoshlarning qiyinchiliklarga bardosh berish qobiliyatini oshirishga yordam beradi. Shuningdek, oila va ta'lim muassasalari o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish zarur.

Maqolada keltirilgan fikrlar asosida, yoshlarning ijtimoiy moslashuvi va ma'naviy tarbiyasini ta'minlash uchun quyidagi chora-tadbirlar tavsiya etiladi:

1. Oila va ta'lim muassasalari o‘rtasida samarali hamkorlik.
2. Yoshlarni ijtimoiy faoliyatlarga jalb qilish.
3. Ma'naviy qadriyatlarni targ‘ib qilish.

4. Psixologik yordam va qo‘llab-quvvatlash tizimini yo‘lga qo‘yish.

Yoshlarning ijtimoiy moslashuvi va ma‘naviy tarbiyasi bugungi kunda juda muhim masalalardan biridir. Yoshlar jamiyatning kelajagi bo‘lib, ularning ijtimoiy hayotga moslashishi va ma‘naviy qadriyatlarni o‘zlashtirishi jamiyatning barqarorligi va rivojlanishi uchun zarurdir. Quyida ushbu masalalar haqida batafsil ma‘lumot beraman.

Ijtimoiy moslashuv — bu shaxsning ijtimoiy muhitga, uning talablariga va qoidalariga moslashish jarayonidir. Yoshlar uchun bu jarayon ko‘plab qiyinchiliklarni o‘z ichiga oladi:

1. Identitetni shakllantirish: Yoshlar o‘z shaxsiyatini, qiziqishlarini va qadriyatlarini aniqlash jarayonida ko‘plab ichki va tashqi bosimlarga duch keladilar.

2. O‘zaro munosabatlar: Do‘stlar, oila va jamiyat bilan munosabatlar yoshlarning ijtimoiy moslashuviga ta'sir qiladi. Ijobiy va salbiy tajribalar ularning ruhiy holatiga ta'sir ko‘rsatishi mumkin.

3. Stress va depressiya: O‘zgaruvchan ijtimoiy sharoitlar, masalan, ta'lim tizimidagi o‘zgarishlar yoki iqtisodiy qiyinchiliklar yoshlarning ruhiy salomatligiga salbiy ta'sir ko‘rsatishi mumkin.

Ma‘naviy Tarbiya

Ma‘naviy tarbiya yoshlarni axloqiy qadriyatlar, an‘analar va madaniyat bilan tanishtirish jarayonidir. Bu jarayon quyidagi jihatlarni o‘z ichiga oladi:

1. Axloqiy qadriyatlar: Yoshlarni halollik, adolat, mehr-oqibat kabi axloqiy qadriyatlar bilan tanishtirish muhimdir. Bu qadriyatlar ularning shaxs sifatida rivojlanishiga yordam beradi.

2. Madaniy meros: Yoshlarni o‘z milliy madaniyati va an‘analariga hurmat bilan qarashga o‘rgatish, ularning shaxsiy identitetini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi.

3. Ijtimoiy faoliyat: Yoshlarni ijtimoiy faoliyatlarga jalb qilish, ularga jamoatchilikda o‘z o‘rnini topishga yordam beradi. Bu orqali ular ijtimoiy mas‘uliyatni his qilishadi.

Ijtimoiy Moslashuvni Yengillashtirish

Yoshlarning ijtimoiy moslashuvini yengillashtirish uchun bir qancha strategiyalarni amalga oshirish mumkin:

1. Oila va ta'lim muassasalari o‘rtasida hamkorlik: Oila va maktab o‘rtasida samarali muloqot va hamkorlik yoshlarning ijtimoiy moslashuvini yaxshilaydi.

2. Psixologik yordam: Yoshlarni psixologik yordam bilan ta'minlash, ularning ruhiy salomatligini mustahkamlashga yordam beradi.

3. Ijtimoiy tadbirlar: Yoshlarni turli ijtimoiy tadbirlarda ishtirok etishga jalb qilish, ularning ijtimoiy ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Yoshlarga ta’lim –tarbiya beruvchi o‘qituvchi, ustoz, murabbiy, ta’lim xodim, mutaxassis, rahbar nafaqat bilimdon, balki eng avvalo, yuksak insoniy sifatlar sohibi bo‘lishi lozim. Darhaqiqat o‘quvchi yoshlarning fanga qiziqishi yoki kasb-hunar tanlashni, uni o‘rganish, malakali mutaxassis bo‘lib yetishishiga talim-tarbiya beruvchilarning ma’lakali mutaxassis bo‘lib yetishida ta’lim-tarbiya beruvchilarning ma’naviyasi axloqiy fazilati bilimda maxorati mehnat sevarligi fidoiyligi bir so‘z bilan aytganda, ijtimoiy- madaniy kamoloti muhim ahamatga ega. Shuningdek ularning kasb madaniyati ham alohida o‘rin tutadi. Zero mutaxassis xodimning maxorati yoki kasb madaniyati qanchalik yuksak bo‘lsa, uning faoliyati shunchalik samarali bo‘ladi.

Ma’naviy-axloqiy tarbiyaning tarkibi sifatida ma’naviy-axloqiy bilimlarning shakllanishi natijasida talaba-yoshlarda baxt, vijdon, burch, adolat, or-nomus, muhabbat, ezgulik, shon-sharaf, e’tiqod, sadoqat kabi bir qancha axloqiy kategoriyalar shakllanadi. Ma’naviy-axloqiy bilimlarni o‘zlashtirgan talaba-yoshlarda tashabbuskorlik, ijtimoiy faollik, vatanparvarlik, halollik, mehnatsevarlik, kamtarlik, fidoyilik kabi fazilatlar qaror topa boshlaydi. Ushbu fazilatlariga ega yoshlar axloqiy me’yorlar talablarini ongli bajaradi, milliy va umuminsoniy qadriyatlar sanalmish ma’naviy meros, urf-odat va an’analarga nisbatan hurmatda bo‘ladi. Ammo ma’naviy-axloqiy me’yorlar haqida bilimga ega bo‘lish, uni tushunish, ezgu fazilatlarini tarkib toptirish hali yoshlarning ma’naviy-axloqiy jihatdan tarbiyalanganini anglatmaydi. Insoniylik fazilatlarini qachonki hayotiy tajribalarda aks etib, shaxsning munosabatlarga kirishish faoliyatida yorqin namoyon bo‘lsa, bu uning tarbiyalanganlik darajasini belgilaydi.

Jamiyat taraqqiyoti uchun, avvalo, ma’naviy-axloqiy kompetentli, ijtimoiy faol shaxsni tarbiyalash, shuningdek, asosiy e’tiborni yoshlarning tarbiyalanganlik darajasini oshirish masalasiga qaratish zarur. Negaki ma’naviy-axloqiy jihatdan tarbiyalangan shaxslarsiz jamiyat taraqqiyotini tasavvur etib bo‘lmaydi. Yoshlarni ma’naviy-axloqiy tarbiyalashda, eng avvalo, millatimiz tarixi va ma’naviyati ildizlariga e’tibor qaratish taqozo etiladi. Turonzaminda azal-azaldan inson ma’naviy kamoloti, axloqiy fazilatlar tarbiyasi ajdodlarimiz diqqat markazida bo‘lib kelganini yoshlarning tafakkuriga singdirishga erishish zarur.

Oliy ta’lim muassasalari talabalari ma’naviy-axloqiy kompetentligini rivojlantirishning mantiqiy-tuzilmaviy modeli.

– uzluksiz ta’lim-tarbiyaning har bir bo‘g‘inida ma’naviy-axloqiy tarbiya maqsadiga erishish yo‘llarini izlab topish;

- ta’lim-tarbiya jarayonida turli ta’sir vositalari orqali yoshlarni ma’naviy-axloqiy tarbiyalash;
- ma’naviy-axloqiy tarbiyada shaxsga yo’naltirilgan metod va vositalar, zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish;
- yoshlarning ma’naviy-axloqiy jihatdan tarbiyalanganlik darajasini aniqlash maqsadida anketa so’rovlarini o’tkazib, natijalarini qayd etib borish;
- ma’naviy-axloqiy sifatlarga ega bo’lgan, yoshlarni kompetentli ijtimoiy faol mutaxassis sifatida tayyorlashga erishish.

Ijtimoiy-pedagogik faoliyatni, yoshlarda tashabbuskorlikni, faollikni tashkil etish uchun ta’lim muassasalarida o’qitiladigan tarbiyaga xos fanlarni o’qitish jarayonida shaxsga yo’naltirilgan ta’lim-tarbiya texnologiyalari hamda hamkorlik ta’limini amalga oshirish muhim sanaladi. Mazkur ta’lim-tarbiya texnologiyalari orqali talaba shaxsini ijtimoiylashtirishga erishish imkoniyati yaratiladi.

Xulosa: yoshlarning ijtimoiy moslashuvi va ma’naviy tarbiyasi jamiyatning kelajagi uchun juda muhimdir. Ushbu jarayonlarni to’g’ri tashkil etish orqali biz yoshlarni muvaffaqiyatli va ijtimoiy jihatdan faol insonlar sifatida tarbiyalashimiz mumkin. Ta’lim muassasalari va oilaning birgalikdagi sa’y-harakatlari bu jarayonda asosiy rol o’ynaydi.

Yoshlarning ijtimoiy moslashuvi va ma’naviy tarbiyasi jamiyatning kelajagi uchun juda muhimdir. Ularni to’g’ri yo’naltirish, ma’naviy qadriyatlarni o’rgatish va ijtimoiy faoliyatlarga jalb qilish orqali biz yoshlarni muvaffaqiyatli va ijtimoiy jihatdan faol insonlar sifatida tarbiyalashimiz mumkin. Bu jarayonlarda oila, ta’lim muassasalari va jamiyatning birgalikdagi sa’y-harakatlari asosiy rol o’ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. [1].Sh.A.Supiyev N.N.Shukurov Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences 553-558 betlar. 2022.
2. [2]. A.Q.Toshpo’latov J.F.Jo’raboyev EURASIAN JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES, PHILOSOPHY AND CULTURE 133-136 betlar. 2023.
3. [3]. Umarova , G. ., & Toshpo’latov , A. . (2024). Klaster tanqidiy fikrlash texnologiyasi texnikasi sifatida. Центральноеазиатский журнал междисциплинарных исследований и исследований в области управления, 1(10), 49–55. извлечено от <https://in-academy.uz/index.php/cajmrms/article/view/33393>
4. https://t.me/innovatsion_akademic Abdurahmonov, A. (2020). "Yoshlar va ijtimoiy moslashuv." O‘zbekiston ta’limi.